

Тетяна КОХНО,
науковий співробітник лабораторії навчання
української словесності у школах національних меншин України
та діаспори Інституту педагогіки НАПН України

Орієнтовне календарне планування уроків літературного читання у 3 класі ЗНЗ із навчанням російською мовою за підручником авторів Хорошковської О. Н., Охоти Т. І.

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової загальної освіти та базової програми "Літературне читання для ЗНЗ з російською мовою навчання" удосконалено підручник "Літературне читання (Українська мова)" 3 клас (автори Хорошковська О. Н., Охота Т. І.).

У підручнику посилено літературознавчу лінію: додано пояснення літературознавчих понять, вміщено невеликі нариси про деяких авторів і їхню творчість, зокрема Павла Тичину, Грицька Бойка, Анатолія Костецького, Ліну Костенко.

Обсяг змісту підручника відповідає кількості годин навчального плану. Умовним символом початку нового уроку є малюнок дзвіночка.

Методичний апарат підручника багатofункціональний, має особистісно зорієнтоване спрямування, поєднує завдання різних рівнів складності, забезпечує реалізацію основних завдань предмета, включає діяльнісно-творчий та особистісний компоненти. Проте, зважаючи на обмежений обсяг підручника, кількість завдань до деяких текстів недостатня. У такому разі, враховуючи рівень знань і вмінь конкретного класу, вчитель доповнює запитання, додає завдання для творчої роботи – побудови зв'язних словослов'янь, діалогів, роботи у парах чи групах.

Нижче подаємо орієнтовне календарне планування до уроків літературного читання.

1. Те м а. Усна народна творчість. Колискові пісні.

Матеріал до уроку. Народна мова. За В. Скуратівським "Коліскова". Колискові пісні "Ходить сон коло вікон", "Повішу я колісочку" (с. 2–6).

Мета і завдання. Ознайомити третьокласників із новим підручником, його структурою. Формувати знання школярів про український фольклор. Познайти з колисковими піснями, особливостями їх мови та значенням для розвитку дітей. Удосконалювати навички виразного читання колискових, їх наспівування. Викликати інтерес до вивчення фольклору.

2. Те м а. Дитячі віршики-забавки.

Матеріал до уроку. Потішки (с. 7–8).

Мета і завдання. Ознайомити учнів із потішками як особливою формою пізнання навколишнього світу дитиною. Розкрити їх значення та особливості. Навчати правильно інтонувати потішки. Розвивати уяву, фантазію. Виховувати інтерес до вивчення творів усної народної творчості.

3. Те м а. Дитячі народні ігри та забави.

Матеріал до уроку. Лічилки. Хороводи. Дитяча гра "Мак" (с. 9–12).

Мета і завдання. Розширювати знання третьокласників про види усної народної творчості. Ознайомити з правилами гри "Мак", вчити визначати дійових осіб та розігрувати гру. Показати зв'язок дитячих пісень, ігор із сільськогосподарськими роботами народу. Формувати вміння читати діалоги. Збагачувати словниковий запас школярів.

4. Те м а. Дитячі народні ігри. (Продовження).

Матеріал до уроку. Дитяча гра "Дзюбка" (с. 12–13).

Мета і завдання. Ознайомити з правилами дитячої гри "Дзюбка". Вивчити слова дійових осіб і розіграти гру. Розвивати увагу, зосередженість, образне мислення. Збагатити мовлення новими словами.

5. Те м а. Вірші-звуконаслідування. Скоромовки.

Матеріал до уроку. "Сонце ловити!", "Кум, кума", "Каже когут". Скоромовки (с. 14–16).

Мета і завдання. Ознайомити учнів із віршами-звуконаслідуваннями, показати їх зв'язок з природою. Розвивати уміння передавати інтонацію звуконаслідування. Розширити знання про скоромовки як засіб формування чіткості, правильності, швидкості мовлення. Виробляти чистоту української вимови під час читання скоромовок. Розвивати дитячу уяву та фантазію.

6. Те м а. Народ вчить, як на світі жить.

Матеріал до уроку. Прислів'я, приказки (с. 16–17).

Мета і завдання. Актуалізувати знання учнів з уроків російського літературного читання про малі форми усної народної творчості – прислів'я і приказки, з'ясувати їх характерні особливості. Вчити виділяти у прислів'ях головне, пояснювати їх зміст, доречно вживати їх у власному мовленні. Формувати вміння порівнювати українські та відповідні за змістом російські прислів'я та приказки. Показати на прислів'ях і приказках красу, багатство і влучність української мови.

7. Те м а. Загадка – цікава розумова задача.

Матеріал до уроку. Загадки (с. 18–20).

Мета і завдання. Збагачувати знання третьокласників про особливості загадки як жанру фольклору. Удосконалювати навичку правильного, виразного читання, уміння дотримуватися ритмічної паузи. Розвивати допитливість, кмітливість, фантазію, уміння знаходити головне. Фор-

мувати літературно-творчі здібності: вчити складати власні загадки про знайомі учням предмети.

8. Те м а. **Українські народні казки як вид усної народної творчості. Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.**

Матеріал до уроку. Українська народна казка "Колобок" (с. 20–23).

Мета і завдання. Розширити знання учнів про особливості літературного жанру – казки. Вчити давати оцінку вчинкам героїв і визначати ставлення автора до зображуваних подій. Розвивати правильність, виразність читання: уміння застосовувати потрібний тон, темп, формувати вміння визначати слова, на які падає логічний наголос. Виховувати, працьовитість, бажання допомагати дорослим.

9. Те м а. **Українські народні казки (продовження).**

Матеріал до уроку. Українська народна казка "Колобок" (с. 23–26).

Мета і завдання. Продовжувати опрацювання специфічних жанрових особливостей казок. Формувати вміння визначати зачин, основну частину, кінцівку казки. Удосконалювати вміння читати в особах, передаючи голосом різні характери героїв та інсценізувати уривки казки. Розвивати театральні здібності дітей, уяву, пам'ять.

10–11. Те м а. **Українські народні казки про тварин.**

Матеріал до уроку. Українська народна казка "Дружні звірі" (с. 26–29).

Мета і завдання. Залучити дітей до висловлення припущень щодо змісту казки за її заголовком. Розвивати вміння слухати-розуміти казки. Вчити визначати дійових осіб, характеризувати та порівнювати їх. Формувати вміння ділити твір на частини, добирати до них заголовки; визначати головну думку твору. Розвивати правильність, виразність читання, уміння стисло переказувати за складеним планом.

12. Те м а. **Урок позакласного читання. Твори, у яких у цікавій формі розповідається про те, чого не буває. Надокучливі казки.**

Матеріал до уроку. Волинська народна пісенька "Морквяний воєк", "Надокучлива казка" (с. 30–31).

Мета і завдання. Познайомити учнів з небилицями – видом народного фольклору для дітей. Формувати вміння читати небилиці, відповідно інтонуючи текст. Розвивати здатність помічати смішні, жартівливі ситуації у віршах, голосом передавати цю комічність під час читання. Викликати бажання створювати власні вірші-небилиці.

13. Те м а. **Що ти знаєш, що ти вмієш?**

Матеріал до уроку. Перевір себе (с. 32).

Мета і завдання. Перевірити й узагальнити знання й уміння учнів, засвоєні під час опрацювання розділу "Усна народна творчість". Виховувати цікавість до творів українського фольклору.

14. Те м а. **Твори українських письменників і народні твори. Поезія Павла Тичини.**

Матеріал до уроку. Віталій Заславський "Музична поезія". Павло Тичина "Осінь така мила", "А я у гай ходила", "Вечір", "Слово" (с. 33–36).

Мета і завдання. Формувати вміння слухати й читати поетичні твори. Познайомити учнів із творчістю українського поета Павла Григоровича Тичини. Викликати почуття замилювання красою звучання його поезії. Вчити

знаходити образні вислови та пояснювати їх значення для створення неповторності осінніх картин природи. Збагачувати словник дітей. Розвивати вміння читати виразно.

15. Те м а. **Осінь у поезії українських письменників.**

Матеріал до уроку. Олександр Олесь "Вишиває осінь", Євгенія Горева "Ходить осінь в дібровоньці" (с. 37).

Мета і завдання. Розвивати образне бачення поетичних картин, уміння простежувати настрої твору та голосом передавати його під час читання. Вчити визначати тему твору, розвивати вміння порівнювати образні картини осені у віршах різних авторів. Збагачувати мовлення дітей образними висловами. Сприяти вихованню любові до поетичного слова, до рідної природи.

16. Те м а. **Літературна казка.**

Матеріал до уроку. За Іриною Прокопенко "Як Берізка Листя роздарувала" (с. 38–39).

Мета і завдання. Розвивати вміння слухати-розуміти текст, визначати тему та головну думку тексту, сприйнятого на слух. Актуалізувати вміння розрізняти народну й літературну казку. Закріпити знання з уроків російського літературного читання про ознаки літературної казки; вчити добирати заголовки до частин тексту; формувати вміння читати в особах, передаючи почуття героїв: радості, суму, жалю. Збагачувати мовлення школярів образними словами та виразами.

17. Те м а. **Літературні казки. (Продовження).**

Матеріал до уроку. За Галиною Демченко "Сонцевик-чарівник і холодний вітер" (с. 40–42).

Мета і завдання. Розвивати уміння слухати-розуміти текст. Розширювати знання дітей про українські літературні казки. Формувати правильність читання, уміння за допомогою інтонації передавати почуття героїв. Удосконалювати вміння читати і складати план твору та переказувати прочитане, визначати головну думку казки. Збагачувати словник школярів, уміння будувати зв'язні висловлювання. Виховувати інтерес до читання художньої літератури.

18. Те м а. **Тема врожаю у народних піснях та літературних творах.**

Матеріал до уроку. Українська народна драматична пісня "Ходить гарбуз по городу". Тамара Коломієць "Хліб". Загадка. Приказки (с. 42–44).

Мета і завдання. Формувати уявлення учнів про пісні як жанр усної народної творчості. Вчити читати народну пісню, правильно інтонуючи мову дійових осіб, визначати слова, що виражають головну думку твору. Розвивати уяву, творчі здібності, зокрема вміння інсценізувати пісню; виховувати бережливе ставлення до хліба та повагу до людської праці. Збагачувати мовлення образними словами та виразами.

19–20. Те м а. **Цікаві пригоди допитливого птаха.**

Матеріал до уроку. Михайло Слабошпицький "Папуга з осінньої гілки" (с. 45–48).

Мета і завдання. Формувати вміння сприймати на слух текст, усвідомлювати його зміст, визначати характер дійових осіб за їхніми вчинками. Удосконалювати вміння читати й ділити оповідання на частини, добирати заголовки до них і стисло переказувати за складеним планом. Збагачувати словник дітей. Розвивати виразність читання –

уміння змінювати темп читання, інтонацію та силу звучання голосу залежно від характеру та емоційного стану героїв. Виховувати інтерес до вивчення творчості письменника.

21. Те м а. **Урок позакласного читання. Слова ласкаві, а думки лукаві. Казки Наталі Забіли.**

Матеріал до уроку. Наталя Забіла "Про Півника та Курочку" (с. 48–51).

Мета і завдання. Актуалізувати й закріпити знання дітей про ознаки літературної казки. Вчити обговорювати самостійно прочитаний текст, висловлювати власне ставлення до прочитаного, визначати прихований зміст казки. Звернути увагу на традиційний зачин, потрібність ритмічних пісенних повторів, зменшено-пестливі слова. Розвивати вміння читати діалоги, передаючи різні почуття героїв. Виховувати бажання самостійно читати книжки.

22. Те м а. **Фантазії допитливого хлопчика в оповіданні Анатолія Кислія "Про що розповів вітер". Складання розповідей за аналогією до прочитаного. Поетичні картини осені у творах різних авторів.**

Матеріал до уроку. Анатолій Кислій "Про що розповів вітер", Олександр Олесь "Білі гуси", Яків Щоголів "Осінь" (с. 51–54).

Мета і завдання. Формувати вміння передбачати зміст оповідання за його заголовком, визначати тему і настрій твору. Навчати швидко орієнтуватися у творі, знаходити відповіді на запитання та характеризувати головного героя з опорою на текст. Розвивати образне бачення поетичних картин, уміння простежувати взаємозв'язок людини з природою, знаходити спільне й відмінності у його зображенні різними авторами. Розвивати уміння складати власні розповіді за аналогією до прочитаного. Виховувати допитливість, бажання пізнати навколишній світ.

23. Те м а. **Вчимось віршувати. Що ти знаєш, що ти вмієш? (Підсумок за темою).**

Матеріал до уроку. Про вірші та віршування. Повіршуймо! Добираємо рими (с. 54–56, 58).

Мета і завдання. Спонукаати дітей до творчості. Формувати вміння добирати слова на задану риму. Розвивати уяву, фантазію. Викликати інтерес до віршування. Виховувати відчуття слова.

24. Те м а. **Розвиток мовлення. Розповідаємо за малюнком.**

Матеріал до уроку. Ілюстрація на с. 57.

Мета і завдання. Актуалізувати знання дітей про будову тексту. Вчити складати розповідь за малюнком та спостереженнями, дотримуючись логічної послідовності викладу думок. Спонукаати до вживання у розповідях образних слів і висловів, що зустрічалися у творах розділу "Осінь така мила". Розвивати літературно-творчі здібності. Виховувати любов та бережливе ставлення до природи.

25. Те м а. **Все — із доброю чи злого починається з малого.**

Матеріал до уроку. Микола Сингаївський "Дощ із краплі починається". Олег Буцень "На вулиці". Народна жартівлива пісня "Грицю, Грицю". Смішинка-веселинка (с. 59–61).

Мета і завдання. З'ясувати та засвоїти головну думку творів Миколи Сингаївського "Дощ із краплі починається" й Олега Буценя "На вулиці". Учити порівнювати твори

різних авторів, об'єднані спільною темою, але різні за жанром. Удосконалювати правильність читання, виразність. Розвивати вміння висловлювати оцінні судження морального змісту щодо прочитаного. Виховувати працьовитість, почуття відповідальності.

26. Те м а. **Твір, що змушує замислитися. "Ким бути і ким не бути" (за Яковом Пінясовим).**

Матеріал до уроку. За Яковом Пінясовим "Ким бути і ким не бути", Смішинки-веселинки (с. 61–63).

Мета і завдання. Учити характеризувати дійових осіб, давати оцінку їхнім вчинкам, висловлювати власне ставлення до прочитаного. Удосконалювати вміння знаходити в тексті слова, що вказують на інтонаційне забарвлення репліки героя та відповідно інтонувати мову персонажів. Спонукаати учнів до обговорення заголовка оповідання. Розвивати театральні здібності, зокрема вміння інсценізувати смішинки. Виховувати почуття дружби, товарищескості.

27. Те м а. **Різні уявлення героїв казки Юрія Ярмиша "Два Івани" про подвиг та його звершення.**

Матеріал до уроку. Юрій Ярмиш "Два Івани" (с. 63–65).

Мета і завдання. Закріпити знання учнів про жанрові особливості літературної казки. Звернути увагу на потрібність повторів. Учити характеризувати й порівнювати дійових осіб. Удосконалювати вміння визначати ставлення автора до зображуваного, висловлювати оцінні судження, співвідносити ілюстрацію зі змістом казки; розвивати вміння знаходити слова, що виражають головну думку твору, стисло передавати зміст прочитаного. Виховувати працьовитість, бажання здійснити власний подвиг у житті.

28. Те м а. **Загадки, гуморески Грицька Бойка.**

Матеріал до уроку. Ольга Хорошківська "Поезія Грицька Бойка". Загадки. Гуморески "Модна зачіска", "Тенісист", "Де Іванко?", "Те ж саме" (с. 66–68).

Мета і завдання. Ознайомити учнів із творчістю українського дитячого письменника — Грицька Бойка. Удосконалювати навичку чіткої, правильної вимови під час читання скоромовок. Формувати вміння виразно читати та інсценізувати гумористичні твори, правильно передаючи характер героїв. Розвивати вміння визначати морально-етичні проблеми, підняті автором у віршах-жартах. Виховувати почуття гумору, доброзичливість, культуру поведінки, інтерес до читання книжок письменника.

29. Те м а. **Позакласне читання. Казка — вигадка та в ній щось повчальне зрозумій.**

Матеріал до уроку. Бісер і нитка (народна казка) (с. 69).

Мета і завдання. Формувати навичку самостійно читати і розуміти зміст твору. Заохочувати до обміну враженнями від прочитаного. Удосконалювати вміння знаходити рядки, у яких висловлено головну думку, і встановлювати взаємозв'язок між нею і заголовком. Виховувати скромність, почуття дружби, взаємопідтримку.

30. Те м а. **Поспішаймо робити добрі справи.**

Матеріал до уроку. Микола Трублаїні. "Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку". Що ти знаєш, що ти вмієш? (Підсумок за темою) (с. 70–71).

Мета і завдання. Дати дітям уявлення про творчість українського письменника — Миколу Трублаїні. Розши-

рити знання про жанрові особливості літературної казки. Формувати вміння читати в особах, добирати заголовки до частин казки і переказувати. Здійснювати мовленнєвий розвиток третьокласників, зокрема вчити розігрувати діалоги. Виховувати бажання познайомитися з іншими творами письменника. Перевірити й узагальнити знання й уміння учнів, засвоєні під час опрацювання розділу.

31. Те м а. Заходь, заходь, сніжна зимонько!

Матеріал до уроку. Андрій М'ястківський "Випав сніг", Василь Сухомлинський "Як синичка будить мене" (с. 72–73).

Мета і завдання. Формувати вміння порівнювати художній образ зими, створений різними видами мистецтва: живописом, музикою, літературою. Викликати почуття замишування красою рідної природи взимку. Розвивати правильність, виразність читання, вміння знаходити у тексті опис і переказувати його. Учити визначати головну думку твору. Виховувати бажання допомагати пташкам пережити тяжкі для них часи голоду.

32. Те м а. Урок розвитку мовлення. Складання розповіді за малюнком, планом і опорними словами.

Матеріал до уроку. Малюнок на с. 74.

Мета і завдання. Вчити складати розповідь "Допомога пташкам узимку" за малюнком і опорними словами. Збагачувати мовлення школярів. Розвивати фантазію, уміння логічно викладати свої думки. Викликати бажання допомагати пташкам узимку.

33. Те м а. Літературні небилиці.

Матеріал до уроку. Олена Пчілка "Дивна хатка" (небилиця) (с. 75–76).

Мета і завдання. Дати уявлення про життя і творчість української дитячої письменниці – Олени Пчілки. Розширити знання про небилиці як прекрасний засіб для виховання і розвитку почуття гумору. Вчити порівнювати казку і небилицю, знаходити спільне й відмінності у творах цих літературних жанрів. Розвивати уяву, фантазію. Виховувати інтерес до інших творів письменниці.

34. Те м а. Уявне, фантастичне та реальне у казці Лариси Письменної "Чарівна гостя". Що ти знаєш, що ти вмієш? Підсумок за темою.

Матеріал до уроку. Лариса Письменна "Чарівна гостя" (казка), Максим Рильський "Новорічна-нескінченна", Грицько Бойко "Новорічне свято" (с. 76–80, 81).

Мета і завдання. Заохочувати учнів висловлювати припущення щодо змісту казки за її заголовком. Закріплювати вміння визначати головного героя та знаходити зміст казки з малюнком. Розширити уявлення дітей про традиції українського народу зустрічати Новий рік. Удосконалювати навичку правильного, плавного, виразного читання, зокрема добирати потрібний тон відповідно до характеру персонажа. Розвивати вміння стисло переказувати прочитане. Повторити та систематизувати знання, отримані протягом I семестру.